

АКО БЯХ БЕЖАНЕЦ, КАКТО МОИТЕ ПРЕДЦИ ПРЕДИ ПОВЕЧЕ ОТ 100 ГОДИНИ

Историческият музей в Свиленград организира конкурс за есе на тема „Ако бях бежанец, както моите предци преди повече от 100 години“. На първо място бе класиран текстът на Антоан Вигев, първа в групата над 18 г. бе Антония Тонева. Второто място си поделиха есетата на Гергана Митева и Никол Господинова. Четиримата автори са ученици от Любимец.

Антоан Вигев

Историята на бежанските потоци през вековете е обширна и многопластова. Всяко преселение носи със себе си различни мотиви – войни, политически конфликти, икономически кризи. Хиляди хора напускат родните си места, принудени от неизбежни социални и исторически промени. Аз съм потомък на бежанка от Одринска Тракия и се гордея с това наследство, което носи тежест, но и дава сила.

Годината е 1913-а, два месеца след началото на Междусъюзническата война. В село Узункьопрю, разположено извън съвременните български граници, живее заможното семейство на Атанас и Мануша, което има три деца – Господин, Теменуга и 9-месечната Тодорка, моята прабаба. Цяла Одринска Тракия очаква победната българска армия, която да освободи региона и да достигне до Цариград. Армията така и не пристига.

Един ден, докато Атанас като свещеник води литургия, а Мануша с други жени от селото разговаря на моста, разделящ селото на две, река Ергене внезапно започва да тече кървава. От съседното село се чуват отчаяни викове: „По-

мощ! Помогнете! Изклаха всички... Турците пак дойдоха... Бягайте!“ Виковете прозвучават като зловещо предизвестие за очакваното насилие. Мануша хуква към черквата, предупреждава съпруга си и двамата с децата тръгват към дома. Тодорка, още бебе, е облечена набързо, като семейството взема малко хляб и сирене, няколко златни монети и бижута.

След няколко километра най-големият син Господин се сееща, че в паниката е забравил алтъна, който е получил от баба си на смъртния ѝ одър. Той се връща, за да го вземе, но по пътя се натъква на ужасни сцени – турци са хванали баба, която убиват пред внучето ѝ, а цели семейства са изгорени живи. Турските нападатели избиват безпощадно мирните българи. Господин, който е само на 13 години, става свидетел на зверствата. Те се запечатват завинаги в съзнанието му. След време той полудява и умира.

Прабаба ми Тодорка, която е само на 9 месеца, е принудена да преживее трагедията на изселването два пъти. За да спасят останалите две деца и себе си, семейството ѝ я изоставя в района на днешния гръцки град Орестиада. Тодорка не спира да плаче от преживения шок. Съдбата е благосклонна и малкото бебе е намерено от младото семейство на Лука и Божа, което я взема със себе си. След няколко дни обаче те също са принудени да бягат, защото голяма гръцко-османска армия прогонва хората от земите им.

С новото си семейство Тодорка преживява второто преселение. Всички успешно достигат до село Хибибче. Настаняват се в малка къща и започват новия си живот. Финансовото им положение е тежко. Тодорка започва да работи като прислужница в дома на семейство Мазгалови, когато е само на 12 години. Именно в този дом тя израства и става свидетел на живота на бъдещия известен артист Стойчо Мазгалов. През 1936 година Тодорка се омъжва за

прадядо ми Ангел. През 1937-а се ражда първото им дете Рагка, а през 1943 година на бял свят се появяват близнаците Теменуга и Борис, който е и мой дядо.

Историята на прабаба ми Тодорка е изпълнена с неумоверни изпитания и страдания. Тя е доказателство за несломимата човешка воля. Дядо ми в разговор с нея я попитал дали не ѝ е мъчно, че е в Любимец, а не в Узункьопрю, а тя му отговорила: „Не, защо да ми е мъчно, ако турците не ни бяха отнели земята, нямаше да имам вас!“.

Тази история ме разтърси не само заради преживяванията на предците ми, но и заради обстоятелствата, при които ми беше разказана. Дядо ми Борис е на 80 години, а близначката му Теменуга почина миналата година. Голямата му сестра Рагка е все още жива, на преклонна възраст. Дядо реши да ми предаде историята като част от семейното наследство и спомен за най-силната жена в рода ни, прабаба Тодорка, преживяла войни, глад и преселения.

Сега, когато разказвам всичко това, осъзнавам, че тези спомени са моето истинско наследство. Те трябва да бъдат съхранени и предадени и на следващите поколения. Историята на прабаба ми Тодорка е част както от моята лична биография, така и от историческата памет, която трябва да съхраним, за да не забравим преживяното от предците ни и да черпим сила от техния пример.

За мен, потомъкът на бежанка, разказът за Тодорка не е просто част от фамилната ми биография, а е важен момент за разбиране на човешката воля за оцеляване и адаптация към най-стряскащите условия на живот. Историята на прабаба ми показва колко ужасни могат да бъдат последиците от политическите и етническите конфликти за обикновените хора. Демонстрира как същите тези хора намират сили да оцелеят и да започнат живота си отново, въпреки трудностите.

Днес, 110 години след трагичните за моето семейство събития, отново бежанци преминават границата и живеят в родния ми град. Въпреки техническия напредък на човечеството все още има хиляди хора, които напускат родните си места заради конфликти, насилие и икономическа принуда и търсят да съградят живота си отново, някъде.

Историята на прабаба ми ме накара да осъзная какво означава да си бежанец. Днес всеки човек може да бъде принуден от различни обстоятелства да напусне дома си, да започне от нулата. За мен разказът за нейното оцеляване е не само вдъхновение, но и предупреждение. Да си бежанец не е просто физическо пътуване, а емоционално и психическо изпитание, в което оцеляват най-силните. Всяка жертва и всяко страдание са част от голямата човешка история, те трябва да бъдат съхранени, за да не бъдат забравени онези, които са преживели ужасите на войната.

Разказът за съдбата на прабаба ми Тогорка ме накара да осмисля отношението си към бежанците и миграцията. Това са не само исторически и икономически явления, но и отделни човешки съдби, дълбоки преживявания, които оставят трайни следи в живота на отделния човек и на обществото. Тогорка губи трагично родния дом и семейството си, но съдбата ѝ предлага ново начало. Трудностите са част от живота, загубите са неизбежни, но животът остава непобедим.